

Standpunt splitsing Wereldoriëntatie

PBD Basisonderwijs (juni 2015)

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
2.	Begripsverduidelijking	4
2.1.	Het leerplan wereldoriëntatie	4
2.2.	Leergebied 'mens en maatschappij'	4
2.3.	Leergebied 'wetenschappen en techniek'	4
3.	Standpunt	5
3.1.	Onze visie op wereldoriënterend onderwijs	5
3.2.	Praktische consequenties van de splitsing	6
3.2.1.	Inspectie	6
3.2.2.	Planningsdocumenten	6
3.2.3.	Evaluatie en rapportering	7

1. Inleiding

Vanaf het schooljaar 2015-2016 wordt het leergebied wereldoriëntatie opgesplitst in twee leergebieden, namelijk 'wetenschappen en techniek' en 'mens en maatschappij'.

Deze maatregel vloeit voort uit het masterplan hervorming secundair onderwijs. Dit masterplan bevat ook een aantal maatregelen voor het basisonderwijs. De splitsing van het leergebied wereldoriëntatie kadert in de krachtlijn van het masterplan voor een sterker curriculum voor het basisonderwijs, met bijzondere aandacht voor het Nederlands ('taalscreening') en voor techniek en wetenschappen.

De onderwijsverstrekkers, waaronder het GO!, stonden niet achter de beslissing om WO te splitsen.

De overheid motiveert deze splitsing als volgt¹: "Een splitsing van het huidig leergebied wereldoriëntatie in twee leergebieden, enerzijds wetenschappen en techniek, anderzijds mens en maatschappij, zorgt ervoor dat wetenschappen en techniek veel zichtbaarder worden in het curriculum basisonderwijs. Dit maakt beide inhouden ook 'tastbaarder'. Een verhoogde zicht- en tastbaarheid van wetenschappen en techniek benadrukt het belang van deze inhouden in het curriculum basisonderwijs en maakt het mogelijk dat basisscholen er gericht op focussen. Het laat ook toe dat leerkrachten zich gericht professionaliseren en op zoek gaan naar een didactiek die zich specifiek richt op dit nieuwe leergebied en die hen in staat stelt om leerlingen de noodzakelijke basiskennis, vaardigheden en attitudes ter zake bij te brengen. Het kan lerarenopleidingen basisonderwijs en nascholingsorganisaties ertoe aanzetten om extra aandacht te besteden aan wetenschappen en techniek."

De overheid beklemtoont dat de splitsing niet betekent dat er niet meer geïntegreerd kan gewerkt worden: "Het opsplitsen van het leergebied wereldoriëntatie laat de (pedagogische) aanpak waarmee de twee nieuwe leergebieden worden aangebracht vrij, net zoals dit bij de andere leergebieden het geval is. Geïntegreerd werken is een mogelijke (pedagogische) aanpak die op vele manieren kan toegepast worden en niet staat of valt met het al dan niet splitsen van het leergebied wereldoriëntatie."

¹ Zie omzendbrief BaO/2014/02 : <http://data-onderwijs.vlaanderen.be/edulex/document.aspx?docid=14692>

2. Begripsverduidelijking

2.1. Het leerplan Wereldoriëntatie

Aangezien de overheid geen nieuwe ontwikkelingsdoelen en eindtermen aan de twee nieuwe leergebieden toekent maar enkel de bestaande herverdeelt, wijzigt er niets aan het leerplan Wereldoriëntatie. De doelen, inhouden, visie en didactische wenken blijven ongewijzigd.

2.2. Leergebied ‘mens en maatschappij’

Het **leergebied** ‘mens en maatschappij’ omvat de eindtermen en ontwikkelingsdoelen van de domeinen ‘mens’, ‘maatschappij’, ‘tijd’, ‘ruimte’ en ‘bronnengebruik’

In het GO!-leerplan Wereldoriëntatie betreft dit de **domeinen** ‘mens en maatschappij’, ‘tijd’, ‘ruimte’ en ‘bronnengebruik’.

Het dubbel gebruik van de term ‘mens en maatschappij’ (enerzijds als titel van het leergebied en anderzijds als titel van één van de domeinen binnen het GO! leerplan) zal bijzondere oplettendheid vragen bij planning, evaluatie en rapportering. Het GO! heeft bij de bespreking over de splitsing alternatieven gesuggereerd om die dubbele benaming te vermijden, maar daar is helaas geen rekening mee gehouden.

2.3. Leergebied ‘wetenschappen en techniek’

Het **leergebied** ‘wetenschappen en techniek’ omvat de eindtermen en ontwikkelingsdoelen van de domeinen ‘techniek’ en ‘natuur’.

In het GO!-leerplan Wereldoriëntatie betreft dit de **domeinen** ‘techniek’ en ‘natuur’ (en ‘bronnengebruik’).

3. Standpunt

3.1. Onze visie op goed wereldoriënterend onderwijs

De splitsing van het leergebied wereldoriëntatie in twee nieuwe leergebieden, verandert niets aan onze visie op goed wereldoriënterend onderwijs, zoals verwoord in de visietekst bij het leerplan WO.

We herhalen de krachtlijnen inzake geïntegreerd en systematisch onderwijs

- In de wereld is alles met elkaar verbonden. Het heden is een gevolg van het verleden, de mens en de natuur zijn in permanente relatie, ruimtelijke aspecten bepalen wat mensen zijn en doen, mensen hebben invloed op ruimtelijke aspecten, maatschappelijke fenomenen staan niet los van technologische, economische, politieke en culturele evoluties, mensen beïnvloeden mensen ... De wereld aan kinderen voorstellen alsof het allemaal losse blokjes zijn is de werkelijkheid zwaar geweld aandoen en sluit niet aan bij hoe de kinderen de werkelijkheid beleven.
- We leren de kinderen naar de wereld kijken zoals hij echt is, we leren hen naar maatschappelijke en natuurlijke fenomenen kijken vanuit de centrale vraag ‘waarom is dit zoals het nu is en is dit altijd en overal zo?’.

We delen de werkelijkheid dus niet op in vakken maar benaderen die thematisch.

We verkennen een stuk werkelijkheid vanuit verschillende invalshoeken. We kijken bijvoorbeeld in “onze buurt” naar de mensen die er wonen, de geschiedenis, de ruimtelijke ordening, de diensten, de technische realisaties, het groen ...”

- “Betekent dit dat een wereldoriëntatieles of -activiteit altijd ‘thematisch’ is?
Leerlingen moeten een hele reeks vaardigheden kunnen ontwikkelen en een stukje basiskennis verwerven en daar is de thematische aanpak niet altijd de meest efficiënte voor.
 - Het aanbieden of verdiepen van bijvoorbeeld technische vaardigheden, kaartvaardigheden en opzoekvaardigheden midden in een thema kan de dynamiek en het ritme van het thema ondermijnen en kan soms best apart aangeboden worden. Daarna vinden die vaardigheden opnieuw hun toepassing in volgende thema’s, zodat de kinderen die oefening als zinvol ervaren.
 - Thema’s hebben een eigen ritme en dynamiek en om die niet te verstoren kan verdieping in bepaalde kennisaspecten soms beter na het thema dan middenin.
 - Een aantal van die aspecten behoeven bovendien een vrij strakke verticale opbouw en kunnen niet altijd aan een thema gekoppeld worden. We denken bijvoorbeeld aan de opbouw in verband met ruimtelijke oriëntatie. Het is belangrijk om oriëntatievaardigheden systematisch aan te bieden en veelvuldig in te oefenen. Men mag het echter niet hierbij laten. De vaardigheden hebben pas zin als ze een toepassing vinden in een concrete vraag of probleem.
 - Sommige inhouden krijgen het in een thematische aanpak moeilijk omdat ze enige vorm van verdieping vragen. Zo is het in een brede thematische aanpak moeilijk om historische periodes op een meer grondige manier in beeld te brengen. Het steeds kort en fragmentarisch historische periodes behandelen vanuit een breed thema, geeft uiteindelijk een onvoldoende duidelijk en diepgaand ‘beeld van de tijd’ en van de chronologie. Hier zullen thema en systematiek hand in hand moeten gaan.
 - Een aantal activiteiten hebben een sterk weerkerend karakter en behoeven een regelmatige, systematische aanpak. We denken aan kalenders invullen, weersgegevens verzamelen, het onderhoud van de klastuintjes, observatie van proefjes, correspondentie met de partnerklassen, verzorgingstaken ...
 - Wanneer de leerkracht tijdens een thema merkt dat een aantal leerlingen bepaalde basisvaardigheden of -kennis niet onder de knie hebben, is een systematische aanbreng en inoefening te overwegen.

- Vanuit thema's dient er altijd veel zorg besteed te worden aan synthese, het "vastzetten" van het geleerde en de toepasbaarheid in andere contexten. Zeker als we kiezen voor een leerlinggestuurde aanpak en complementair onderzoekswerk is bewuste aandacht voor het vastzetten enorm belangrijk. Die momenten van synthese behoeven dikwijls een meer systematische aanpak.
- Het inspelen op belangrijke occasionele gebeurtenissen en op de actualiteit, mag niet verhinderd worden door de keuze van de thema's.
- Consequentie van die aanpak is dat de leerkracht bewust kiest voor een afwisseling van thematisch en systematisch leren afhankelijk van de na te streven doelen, de leerinhoud en van de klasgroep. Bij jonge kinderen zal het thematische sowieso sterker primeren. In de lagere school zullen thematische periodes meer afgewisseld worden met systematische lessen."
Of om het met de woorden van Kris Van den Branden² uit te drukken: "Inzoomen op wetenschappelijke, technologische of maatschappelijke deelaspecten van de werkelijkheid moet goed worden ingebed in boeiende, spannende, fascinerende, geïntegreerde wereldoriënterende ervaringen en moet terug toegepast worden in echte, authentieke 'geïntegreerde taken'".

3.2. Versterking van 'wetenschappen en techniek'

We kunnen ons dus niet vinden in de kunstmatige opsplitsing van wereldoriëntatie, maar zijn bijzonder blij met de verhoogde aandacht voor techniek en wetenschappen. Het spoort met de bijzondere aandacht die we er als GO! zelf aan geven. Zo hebben we de voorbije 4 schooljaren zeer intensief ingezet op de professionalisering van de leraren, onder meer via geïntegreerde vormings- en begeleidingstrajecten en het uitgeven van pedagogische cahiers rond techniek en natuur. Om een duurzame inbedding in het basisonderwijs te garanderen hebben we gekozen voor het vormen en versterken van techniekcoaches in elke school en het betrekken van de directies bij de professionaliseringstrajecten. We zetten dit élan verder met een verbreding naar STEM (staat voor Science, Technology, Engeneering , Mathematics)

Inzetten op een betere opleiding, een sterke professionalisering in de job en waar mogelijk en wenselijk ook het specialiseren binnen het team vinden we veel sterkere hefboomen om techniek en wetenschappen op te waarderen dan de splitsing van WO.

3.3. Praktische consequenties van de splitsing

3.3.1. Inspectie

- Voor de opvolging van een tekort voor wereldoriëntatie bij een doorlichting die plaats vond vóór het schooljaar 2015-2016 zal de inspectie zich strikt houden aan wat ze op de adviespagina van het verslag als tekort vermeldde. De splitsing heeft hier geen invloed op.
- Bij een doorlichting vanaf het schooljaar 2015-2016 zal het doorlichtingsteam beslissen één van beide of beide nieuwe leergebieden in de focus te plaatsen. Om deze keuze te maken kan de onderwijsinspectie rekening houden met wat het schoolteam tijdens het vooronderzoek aangeeft over de manier waarop het met deze nieuwe leergebieden omgaat (al dan niet geïntegreerd). De samenhang tussen de leergebieden (horizontale samenhang) en tussen de verschillende leerjaren (verticale samenhang) blijft belangrijk.

3.3.2. Planningsdocumenten

- In de agenda: het blijft belangrijk dat de leerkracht leerplandoelen kiest. Voor wat betreft de leerplandoelen wereldoriëntatie: elk leerplandoel is gekoppeld aan een bepaald domein. Een koppeling met het domein van WO is voldoende. De vermelding van de nieuwe leergebieden hoeft

² "Is de splitsing van wereldoriëntatie een goede zaak?": <http://duurzaamonderwijs.com/2013/12/23/is-de-splitsing-van-wereldorientatie-een-goede-zaak/>

dus in principe niet.

Voor leerkrachten die met de Smartschoolagenda werken: aan de doelen wereldoriëntatie verandert niets maar ze zullen vanaf schooljaar 2015-2016 gekoppeld zijn aan de leergebieden 'mens en maatschappij (WO)' en 'wetenschappen en techniek (WO)'.

- In het weekrooster: leerkrachten die in het weekrooster aangeven wanneer de 'les WO' wordt voorzien, adviseren we om dit geleidelijk aan te vervangen door ofwel één van de twee leergebieden ofwel beide leergebieden 'mens en maatschappij' en 'wetenschappen en techniek'.

3.3.3. Evaluatie en rapportering

- Voor de evaluatie van leerplandoelstellingen Wereldoriëntatie verandert er niets.
- Voor de rapportering adviseren wij om te kiezen voor ofwel een rapportering per domein (Mens en Maatschappij, Ruimte, Dagelijkse Tijd, Historische Tijd, Techniek, Natuur), ofwel een rapportering voor beide nieuwe leergebieden samen of apart. Bij die laatste keuze adviseren we om aanvankelijk voor de duidelijkheid voor de ouders WO nog tussen haakjes te plaatsen bij elk leergebied: 'mens en maatschappij (WO) en 'wetenschappen en techniek (WO).
- Scholen kunnen zich voor hun beleidskeuzes inzake rapportering laten inspireren door het standpunt van PBD Bao 'Rapporteren in de basisschool' (zie GO!website, standpunten Bao).